

Äldrenämnden

**Protokoll nr 7 fört vid äldrenämndens sammanträde
tisdagen den 21 augusti 2007 kl. 15.00 – 15.45**

Justerat den 23 augusti 2007

Ewa Samuelsson

Leif Rönngren

Ordförande	Ewa Samuelsson (kd)
Vice ordförande	Leif Rönngren (s)
Ledamöter	Birgitta Holm (m) Carolin Ludvigsson (m) Birgitta Breile (m) Marie Ljungberg Schött (m) Helen Jäderlund Eckardt (fp) Berit Kruse (s) Norma Aranda de Gutiérrez (s) Margareta Johansson (v) Eivor Karlsson (mp)
Tjänstgörande ersättare	Kitty Ericsson (m) Henry Holmström (s)
Ersättare	Louise Åstrand (m) Tünde Kovach (m) Ralph Svalstedt (m) Diana Wallhager (fp) Carina Franke (kd) Catarina Carbell (s) Olle Palmborg (s) Ulla-Liza Blom (s) Mujde Rashid (v) Ann-Sofi Matthiesen (mp)

Förhinder: Olle Andretzky och EvaMargareta Nyhlén (m) samt
Lars-Åke Henriksson (s).

Inga-Lill Björck (Kommunal) närvarande som fackrepresentant.

Dessutom var Raili Karlsson, Marianne Hedenström, Inger Lisslö, Lars Strand samt borgarrådssekreterare/kanslichef Patric Rylander närvarande.

§ 1 Närvarande

Noteras närvarande ledamöter och tjänstgörande ersättare.

§ 2 Val av justerare

Vice ordföranden Leif Rönngren utses att tillsammans med ordföranden Ewa Samuelsson justera dagens protokoll.

§ 3 Anmälan av protokollsjustering 6/2007-06-19

Anmäls äldrenämndens protokoll 6/2007-06-19, vilket justerats 2007-06-20.

Beslut

Äldrenämnden lägger anmälan med godkännande till handlingarna.

§ 4 Anmälan av övriga frågor samt fastställande av dagordning

Ersättaren Catarina Carbell (s) anmälde en fråga under övriga frågor.

§ 5 Granskning av äldreomsorgen i Enskede-Årsta stadsdelsnämnd

Ärende

Föreligger ärende dnr: 119-175/2007

Yrkande

Ordföranden Ewa Samuelsson (kd), ledamoten Birgitta Holm m.fl. (m) och ledamoten Helen Jäderlund Eckardt (fp) anmäler ett förslag till beslut och yrkar bifall till detta.

Vice ordföranden Leif Rönngren (s) yrkar, med instämmande från ledamöterna Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp), bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslut

Äldrenämnden beslutar att

1. anmälan godkänns

2. granskningsrapporten överlämnas till Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd för beslut om åtgärder
3. därutöver anföra:

Granskningen av äldreomsorgen i Enskede-Årsta stadsdelsnämnd visar på flera goda exempel. Bland annat har dagverksamheterna en mycket bra inriktning. Flera viktiga insatser har också genomförts kring mat för äldre.

Språnget, som syftar till att ta tillvara personalens erfarenhet och kreativitet för att utveckla verksamheten samt öka delaktigheten för boende i stadsdelsnämndsområdet som fyllt 55 år, och Årstaprojektet som var ett samverkansprojekt med landstinget kring förebyggande och folkhälsoinriktade insatser, har varit av stor betydelse för att utveckla äldreomsorgens kvalitet.

Samtidigt visar granskningen på flera utvecklingsområden. Bemanningsnivån och kontinuiteten bland personalen är några av äldreomsorgens största utmaningar. Över hela staden finns anledning att se över om bemanningen, särskilt vid demensboendena, är tillräcklig för att säkerställa en hög kvalitet och säkerhet.

Som påpekas i rapporten är de äldre i Enskede-Årsta överlag nöjda med det personliga mötet med personalen men mycket missnöjda med att så många olika personer hjälper dem. Betydelsen av kontinuitet får inte underskattas. Personal inom hemtjänsten behöver fortsatt handledning, kompetensutveckling och stöd i sitt oerhört betydelsefulla och ofta svåra arbete. Vi vill särskilt lyfta fram demensutbildning både när det gäller biståndsbedömare och de som arbetar direkt i vården. En förutsättning för en bra äldreomsorg är även att ledarskapsfrågorna prioriteras och att åtgärder vidtas för att få kontinuitet bland cheferna.

Generellt över hela staden behöver också utbildningsnivån prioriteras. Allt för många saknar grundutbildning. Delar av personalen behöver också stöd för att bli bättre på svenska språket.

En god och säker dokumentation handlar om de äldres säkerhet, men framför allt om rätten till en högkvalitativ och individualiserad omsorg som i möjligaste mån tar hänsyn till olika behov och önskemål. Det pågående kvalitetsarbetet och satsningen på IT kommer att ge goda möjligheter till förbättringar. Det förutsätter dock en kontinuerlig utbildning och uppföljning av arbetsformer, rutiner och teknik samt ett tydligt ledarskap.

Det är nu viktigt att alla berörda tar till sig kritiken och att stadsdelsnämnden upprättar en plan med konkreta förslag till åtgärder för att avhjälpa de brister som kommer i dagen. Det är bra om denna åtgärdsplan sedan kunde redovisas inför äldrenämnden.

Reservation

Vice ordföranden Leif Rönngren m.fl. (s), ledamoten Margareta Johansson (v) och ledamoten Eivor Karlsson (mp) reserverar sig med hänvisning till sitt yrkande samt gör därtill ett *särskilt uttalande*:

Stadens äldreinspektörers granskning av äldreomsorgen är ett viktigt instrument för att säkerställa, förbättra och höja kvaliteten inom äldreomsorgen. Vi ser fram emot att få ta del av Enskede – Årstas svar på rapporten om hur man har förbättrat, kommer att förbättra och på vilket sätt, de brister som framkommit i rapporten.

§ 6 Svar m a a granskningsrapporten över äldreomsorgen i Östermalms stadsdelsnämnd

Anmäls protokollsutdrag från Östermalms stadsdelsnämnd i rubricerat ärende.

Beslut

Äldrenämnden lägger anmälan till handlingarna.

§ 7 Införande av kundvalssystem för vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorg

Ärende

Föreligger ärende dnr: 106-152/2007

Yrkande

Ordföranden Ewa Samuelsson (kd), ledamoten Birgitta Holm m.fl. (m) och ledamoten Helen Jäderlund Eckardt (fp) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut samt anmäler ett särskilt uttalande.

Vice ordföranden Leif Rönngren (s) föreslår att nämnden beslutar lämna ärendet utan eget ställningstagande.

Ledamoten Margareta Johansson (v) anmäler ett annat förslag och yrkar bifall till detta.

Ledamoten Eivor Karlsson (mp) anmäler ytterligare ett annat förslag och yrkar bifall till detta.

Beslut

Äldrenämnden beslutar att

1. som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande (kd), (m) och (fp):

Respekten för äldre människors integritet och självbestämmande kräver att valfrihet präglar utformningen av det stöd som ges. Om vi bättre ser till den enskilda människans verkliga behov möjliggörs såväl kvalitetsvinster som bättre ekonomiska prioriteringar.

Vi är glada att ett valfrihetssystem för vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorg äntligen är på väg att bli verklighet i Stockholms stad. Ett av valfrihetssystemets viktigaste mål är att mångfalden ska öka. Den äldre ska ges tillgång till ett rikt utbud av olika utförare och inriktningar. På sikt välkomnar vi att initiativ tas av regeringen för att möjliggöra certifiering av utförare. Om omsorgsverksamheter kunde certifieras utifrån exempelvis liknande förutsättningar som friskolor prövas av Skolverket skulle omständliga upphandlingsprocesser kunna undvikas och större kontinuitet säkerställas, till gagn för både den enskilda äldre och staden som beställare.

För att kunna nyttja rätten att välja krävs dock att äldre och deras anhöriga får tydlig information om vilka erbjudanden som står till buds utifrån deras specifika hjälpbehov. Det är därför bra att alla aktörer inom kundvalssystemet ska finnas presenterade på ett lättillgängligt sätt. Vi delar äldreförvaltningens uppfattning att någon form av enklare brukarundersökning vid boendena bör genomföras för att enkelt kunna ge brukaren besked om exempelvis kvalitet och särskilda inriktningar.

En viktig förändring med det nya valfrihetssystemet är att aktörerna kommer att konkurrera utifrån kvalitet istället för pris. I en konkurrensutsatt verksamhet strävar alla aktörer, oavsett ägar- eller driftform, efter att överträffa sina mer framgångsrika konkurrenter. Utarbetade standardiserade kvalitetsmått och regelbundet genomförda kvalitetsmätningar kan stötta och driva på denna utveckling. Kundvalssystemet innebär också att stora och små aktörer blir mer jämspelta, vilket gynnar mångfalden.

För att arbetet med det nya valfrihetssystemet ska bli framgångsrikt krävs satsningar på information, utbildning och delaktighet. Kunskap om vad valfriheten innebär, både internt inom staden och externt till brukare och utförare, är en förutsättning för att nå acceptans för systemet. Vi delar KPR:s synpunkter att boende och anhöriga i god tid måste informeras om att upphandling är på gång och att den kan resultera i byte av utförare. Direkt när avtalen är klara ska brukarna också informeras om vilket företag som ska driva boendet.

Reservationer

Vice ordföranden Leif Rönngren (s) reserverar sig med hänvisning till sitt yrkande samt gör därtill ett ***särskilt uttalande***:

Vi konstaterar att ärendet är mycket motsägelsefullt och att det finns stora och viktiga frågeställningar som inte är utredda.

Äldreförvaltningen framhåller flera viktiga punkter att ta med och beakta i den fortsatta beredningen. Vid framskrivning av det slutgiltiga ärendet skall KPR:s synpunkter beaktas i sin helhet.

Rubriken på denna remiss anser vi vara grovt missvisande. Den enda valfrihetsaspekt som påverkar den enskilde äldre, som vi kunnat utläsa ur ärendet, är det faktum att den äldre i framtiden skall kunna ställa sig i kö till ett boende, dock inte till servicehus som undantas?!

De äldre efterfrågar inte en utökad marknad med fler entreprenörer. Redan idag finns en mångfald av entreprenörer som sedan många år har olika inriktningar på boenden. De äldre vill ha god omvårdnad, omsorg och service med hög kvalitet. Tyvärr missar detta kundvalssystem helt det som gör skillnad för de äldre i vardagen.

I remissunderlaget finns en mängd olika frågor som behöver besvaras under det fortsatta arbetet. Några exempel på dessa är;

1. Ersättningssystemen till utförare och hur mätningar skall genomföras och gå till,
2. Hur kommande eventuella lagändringar kommer att påverka modellen,
3. Avtalstidernas längd och möjligheten till upphävande vid misskötsel,
4. Kommunens yttersta ansvar, ”Vi saknar skrivningar om vikten av att bibehålla en andel av verksamheten i kommunal regi. Det behövs, som äldreförvaltningen framhåller, för valfrihetens skull. Ett annat starkt argument är att staden måste kunna upprätthålla och utveckla sin egen kompetens. Det är kommunen som i alla lägen har det yttersta ansvaret för äldreomsorgen och måste vara beredd att rycka in när enskilt drivna verksamheter sviktar.” (Citat KPR)
5. Att egenregi alltid skall läggas vid eventuell upphandling,
6. Exkluderingen av servicehusen i modellen,
7. Närhetsprincipen kontra geografiska mångfaldsområden,
8. Kundvalsmodell och mångfald i geografiska områden kontra regionperspektivet,
9. Åtskiljandet av ansvar, befogenheter och uppföljningen centralt/lokalt, (beställare/uppföljare),
10. Hur skall kö systemet utformas och vilka kriterier gäller för köande?,
11. Samt tidpunkten för ett eventuellt införande av modellen.
12. Dessutom har vi samma fundering likt KPR, hur står införandet och kostnaden för denna modell i förhållande till vad som kommer ut ur systemet? Är det värt det?

Vi instämmer med KPR att den första, grundläggande valfriheten för den äldre gäller själva rätten att över huvud taget få bo på servicehus, i gruppboende eller på sjukhem. Här är biståndsbedömningen det avgörande instrumentet för en verklig valfrihet. Vi utgår ifrån att de äldres upplevelse och önskemål blir vägledande inom äldreomsorgen. Vi anser, liksom KPR, att servicehusen i ett eventuellt system ska

ingå och i så fall gälla alla särskilda boendeformer för äldre. Vi anser också att egenregianbud i dessa fall alltid skall lämnas i alla upphandlingar. Viktigt är också att mycket långa avtalstider inte får innebära större hinder för staden som beställare att säga upp avtal vid konstaterade brister. 10 år är en för tilltagen tid för avtal. Ställt mot behovet av kontinuitet och långsiktiga villkor kan möjligen 5 år vara rimligt.

Fokus i ärendet är företagandet och inte de äldre. Vi tycker att fokus för ett sådant här ärende borde vara de äldre och deras behov av stöd och omvårdnad, inte företagets villkor. Från de äldres synpunkt tror vi knappast att ett stort antal företag att välja mellan är det mest angelägna. De anställda blir inte fler med det nya systemet och vi vet att ökad personaltäthet är ett av de främsta kraven för att råda bot på kvalitetsbrister i äldreomsorgen.

Förslagen i ärendet löser inte de behov som finns i gruppen äldre. I ärendet framgår med all tydlighet att det skall vara kostnadsneutralt i förhållande till dagens kostnader och budget. Och vad leder aktivitetsplaner, nya entreprenader, avknoppningar och pengssystem till sammantaget för de äldre?

I sammanhanget vill vi framföra en stor oro inför de sammantagna förändringar som nu sker inom både stadens och landstingets olika ansvarsområden. Det är i dagsläget oerhört svårt att överblicka konsekvenserna av de olika förändringar i de organisatoriska och ekonomiska styrsystemen som idag sker.

Ett sådant exempel är den borgerligas beslut att, trots vallöften om bevarande och utveckling, lägga ned närakuterna och dessutom göra om ersättningssystemet för den ekonomiska fördelningen till vårdcentraler, samtidigt med återinförande av fri etableringsrätt för läkare.

Dessa förändringar kan bli kontraproduktiva ur den enskildes perspektiv, valfriheten riskerar att minskas.

Till sist en viktig frågeställning som är själva grunden för alla former av valfrihetssystem; vem skall betala kostnaden för tomma platser och den överproduktion som är ett måste om valmöjlighet för den enskilde äldre skall vara reell?

Vår förhoppning är att vi under den fortsatta beredningen skall få svar på våra funderingar, undringar och frågor.

Ledamoten Margareta Johansson (v) reserverar sig med hänvisning till sitt förslag till beslut:

1. Äldrenämnden beslutar att avslå förvaltningens förslag till beslut.

2. Ansvar för upphandlingar av entreprenader inom äldreomsorgen ska inte centraliseras till stadsledningskontoret.
3. Kommunens vård- och omsorgsboenden ska inte hyras ut till privata intressenter.
4. Därutöver vill vi framföra följande

Vi motsätter oss det så kallade valfrihetssystemet eftersom det tar bort rätten att välja ett kommunalt äldreboende och cementerar marknadens principer in i en äldreomsorg som länge varit demokratiskt styrd. När man av dogmatiska skäl överför ett marknadsekonomiskt tänkande till äldreomsorgen riskerar man samtidigt att privata vinstintressen ska krocka med målen om verksamhetens kvalitet. Insynen i de privata äldreboendena är mycket sämre än i de kommunala. Medarbetare i privata företag skyddas inte av meddelarfriheten. Äldre kan fara illa en längre tid innan vanvården kan stoppas.

Förslaget till valfrihetssystem ger sken av valfrihet men ger inga garantier för att äldre ska kunna välja på jämlika villkor, oavsett bakgrund. Vi vet genom forskningen att det är välutbildade människor som gynnas av valmöjligheter. Verklighetens valfrihet förutsätter att kommunala boenden finns som alternativ men sådana garantier ges inte. Tvärtom ska boenden i egen regi som inte kan hyras ut konkurrensutsättas. Eftersom många stadsdelsnämnder inte lägger egenregianbud kommer de kommunala äldreboenden knappast att finnas kvar vid mandatperiodens slut. Dessutom får inte personer med allvarliga diagnoser vara med i valfrihetssystemet, vilket ytterligare urholkar dess innehåll.

De borgerliga partierna utställer stora löften utan att koppla på resurser. Valfrihetssystemet ska inte få bli kostnadsdrivande men samtidigt flaggar utredningen för att om ersättningen blir för låg vill inte privata boenden vara med. En idealiserad bild målas upp med ett överflöd av boenden i närområdet samtidigt som de tomma platser som är en förutsättning för en boendegaranti värd namnet ska betalas av verksamheten. Ekvationen går inte ihop. I verkligheten kommer de äldre att köa på obestämd tid för platser som de kanske aldrig kan få.

Dessutom måste man tänka på att när äldre beviljas vård- och omsorgsboende är de redan gamla och skröpliga. Det är verklighetsfrämmande att tro att de senare när de blivit äldre och sjukare men när kötiden räcker för ett önskeboende ska orka bryta upp en gång till. Allra viktigast är att olika slags äldreboenden och kollektivboenden finns i tillräcklig omfattning i hela staden samt att de utformar sin verksamhet utifrån de boendes behov och önskemål.

Istället för en enda valfrihetsmodell föreslås flera andra försämringar som går stick i stäv med stadens organisation och även är ett hot mot demokratin. Vi motsätter oss bestämt att stadsdelsnämnderna fräntas

rätten att besluta om upphandlingar liksom att äldrenämnden fråntas rätten att besluta om ramavtalsupphandlingar. Centraliseringen av upphandlingarna går emot stadens organisation och är en allvarlig attack mot stadsdelsnämndsreformen. De föreslagna tio-åriga avtalstiderna innebär att en ny majoritet inte kan besluta om återgång i kommunal regi, även om folket gett dem det mandatet. Hon gör därtill följande *särskilda uttalande*:

Att dela in staden i fem geografiska områden där mångfalden ska finnas verkar märklig med tanke på rätten att välja över hela staden. Det är däremot oerhört viktigt att alla boenden håller en hög kvalitet så att vi inte får innehållsmässigt ett A och B lag.

Stadsdelsnämndernas ansvar vad gäller entreprenörer som inte sköter sin verksamhet måste klargöras utöver avveckling och konkurs.

Äldre utan anhörig bör få ett ombud som kan vara behjälplig kring all den information som måste hanteras inför ett val. Det gäller även kontroll av den omvårdnad som sedan ges.

Ledamoten Eivor Karlsson (mp) reserverar sig med hänvisning till sitt förslag till beslut:

- Att delvis godkänna förvaltningens förslag
- Att miljökrav ställs vid upphandlingen
- Att antidiskrimineringsklausuler införs vid upphandlingen
- Att förvaltningen snarast upprättar en kommunikationsplan och presenterar för nämndens ledamöter
- Att förvaltningen utformar en utförlig plan för att kvalitetssäkra kundvalssystemet
- Att därutöver anföra följande:

Ett införande av kundvalssystem för vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorgen är positivt om det kan leda till ökad kvalitet inom äldreomsorgen och en ökad anpassning till brukarnas individuella behov genom större valmöjligheter och profiler. Att ett kundvalssystem införs endast med ideologiska motiv att öka mångfalden är däremot tveksamt. Brukaren, den äldre, måste stå i fokus genom hela processen.

Det är positivt att konkurrensen inom valfrihetssystemet inte sker med priset utan med kvaliteten. Här finns alltså stora möjligheter att införa miljökrav och sociala krav vid upphandling av aktörer. I närområdet bör personalen i första hand använda cykel. När bil måste användas bör kravet vara odubbade däck. Detta som ett led i att minska partikelhalterna i staden som speciellt påverkar barns och känsliga personers hälsa. Maten i boendena bör i största möjliga utsträckning vara ekologisk.

Avtalen ska även innehålla en antidiskrimineringsklausul av det slag som användes vid alla avtal under förra mandatperioden men som nu är borttagen. Antidiskrimineringsklausulen säkerställer att aktörerna inte åsidosätter mänskliga rättigheter i sin personalpolitik, till exempel genom att ha en fungerande jämställdhetsplan. Förvaltningen får därutöver uppdrag att utreda vilka övriga miljökrav som kan ställas i upphandlingarna av kundvalssystemet.

Som förvaltningen påpekar är det viktigt att information om kundvalssystemet når brukare, anhöriga och aktörer. Förslaget är dock vagt när det gäller hur informationen ska spridas. Här krävs tydlig individuell information till de äldre och/eller deras anhöriga. Många äldre kan ha svårt att ta till sig såväl information som att välja mellan olika utförare. Den nämnda kommunikationsplanen bör snarast upprättas och presenteras för nämndens ledamöter.

I förslaget finns ingen utförlig information om hur kundvalssystemet ska följas upp och kvalitetssäkras. Det är av yttersta vikt att systemet verkligen fungerar när det kommer igång och inte bara existerar av ideologiska skäl. En utförlig plan för kvalitetssäkringen måste därför komplettera förslaget.

Paragrafen förklarades omedelbart justerad.

§ 8 Referensgrupp för planering av vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorg

Ärende

Föreligger ärende dnr: 119-143/2007

Yrkande

Ordföranden Ewa Samuelsson (kd) yrkar, med instämmande från övriga ledamöter, bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslut

1. Äldrenämnden godkänner för egen del förslag till reviderad arbetsordning och byte av namn för Genomförandegruppen för utbyggnad av äldreboenden till "Referensgrupp för äldreboendeplanering", enligt bilaga 1.
2. Äldrenämnden hemställer att kommunstyrelsen fastställer den nya arbetsordningen och gruppens nya namn.

Vice ordföranden Leif Rönngren (s) anmäler ett *särskilt uttalande*, i vilket ledamöterna Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp) anmäler instämmande.

Vi instämmer i stort med förvaltningens tjänstutlåtande, men vi saknar de äldres perspektiv i arbetet. Referensgruppen är en uttalad rådgivande tjänstemannagrupp där en mängd viktiga frågeställningar skall tas upp, behandlas och reflekteras över.

Vi utgår från att äldrenämnden får en återkoppling på hur de aktiva pensionärsorganisationerna och KPR involveras i arbetet med exempelvis boendekvalitéer och enskildas krav på utformningen av lokaler och utrymmen.

De äldre har genom sina pensionärsorganisationer en ovärderlig kunskap som vi tycker skall tas med i sammanhanget.

§ 9 Protokoll från äldrenämndens handikappråd 4/2007-08-09

Anmäls äldrenämndens handikappråd protokoll 4/2007-08-09, vilket justerats 2007-08-10.

Beslut

Äldrenämnden lägger anmälan till handlingarna.

§ 10 Protokoll från kommunstyrelsens pensionärsråd 7/2007-08-09

Anmäls kommunstyrelsens pensionärsråd protokoll 7/2007-08-09, vilket justerats 2007-08-13.

Beslut

Äldrenämnden lägger anmälan till handlingarna.

§ 11 Månadsrapport maj 2007

Ärende

Föreligger ärende dnr: 201-197/2007

Yrkande

Ordföranden Ewa Samuelsson (kd) yrkar, med instämmande från övriga ledamöter, bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens månadsrapport för maj 2007.

§ 12 Postlista per den 10 augusti 2007

Beslut

Äldrenämnden lägger anmälan till handlingarna.

§ 13 Förvaltningschefens information

- ✓ Statligt stimulansbidrag 84,5 Mkr beviljat för fördelning enligt stadsdelsnämndernas ansökningar
- ✓ Information m a a tidigare fråga varför privata aktörer deltar i förvaltningens seminarium om ”Mat för äldre”?
- ✓ Utdelas Stockholms Kommunalkalender 2007.

§ 14 Övriga frågor

- ✓ Med anledning av ersättarens Catarina Carbell (s) fråga, diskuterade äldrenämnden samarbete mellan landstinget och kommunen avseende läkartid.

Vid protokollet

Göran W Edenberg
nämndsekreterare